

SEBASTIÀ RIERA VIADER*

EL CRONICÓ BARCELONÍ I

ABSTRACT

The Cronicó Barceloní I belongs to the family of chronicles called Barcinonenses, one of the most important groups of early Catalan chronicles. Written between 1295 and 1301, it includes news from 801 to 1295; its main interest is the fact that it was written in Catalan, not in Latin as the majority of the Barcinonenses chronicles up to then. It is divided into three parts. The first one, with news from 985 to 1295, mainly gives accounts of the deaths of the counts of Barcelona and the kings of Aragon, important conquests (Majorca, Valencia) and natural phenomena (eclipses, earthquakes). The second part is a chronology of the kings of France from Charlemagne to Louis VII (1137-1180), with the conquest of Barcelona by Louis I (801); it ends with the establishment of the datation according to the year of the Incarnation (1180). The third part includes the different values of the silver mark in the period 1208-1223 and other news related to the currency.

Els crònicons *Barcinonenses* són, juntament amb els *Rivipullenses*, una de les dues grans famílies de crònicons de la historiografia catalana primitiva. La major part dels crònicons *Barcinonenses* foren redactats en llatí, però en el segle XIII ja van aparèixer les primeres versions en llengua vulgar. Segons Coll i Alentorn, la primera versió en català dels *Barcinonenses* es devia redactar poc abans del 1283 i “fou incorporada fragmentadament en una compilació històrico-llegendària en llengua vulgar que no ha arribat fins a nosaltres, però que va originar d’altres compilacions més tardanes, avui conegudes”.¹ La següent fita en les versions catalanes dels crònicons *Barcinonenses* és l’anomenat *Cronicó Barceloní I*. Nicolau d’Olwer en va publi-

* Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona – Universitat Autònoma de Barcelona.

car un fragment,² però la part final restava inèdita. Aquí publiquem el text íntegre d'aquesta interessant peça de la historiografia catalana primitiva.

El *Cronico Barceloní I* es troba inclòs en un volum miscel·lani de constitucions i privilegis de la ciutat de Barcelona que es va elaborar a l'escrivania del racional del municipi barceloní, el mateix manuscrit que també conté la coneguda *Crònica del racional*.³ Aquest cronicó es devia escriure entre 1295 (data de la darrera notícia inclosa) i 1301 (data d'unes ordinations de les Corts de Lleida de 17 de juliol de 1301 escrites en el manuscrit per la mateixa mà).

El cronicó està dividit en tres grans blocs. El primer s'inicia amb la notícia de l'ocupació de Barcelona per al-Mansur (fet que data, erròniament, el 885) i acaba amb l'alçament de l'entredit papal a què havien estat sotmesos els regnes de la Corona d'Aragó arran de la incorporació de Sicília. La informació donada, sempre de manera annalística, és la pròpia d'aquests textos: morts de comtes i reis, conquestes rellevants, fenòmens naturals extraordinaris (eclipsis de sol, terratrèmols) i altres notícies esparses (la mort de sant Oleguer, primer arquebisbe de la seu restaurada de Tarragona, la carestia de 1226, etc.) sempre de l'àrea d'influència catalanoaragonesa, llevat de dues notícies referents a Jerusalem (ocupació de la ciutat pels croats i reconquesta pels musulmans), de la presa de Damiata pels croats (1219) i de la mort i una brevíssima biografia del papa Climent IV (1265-1268).

El segon bloc està format per una cronologia dels reis francs, des de Carlemany fins a Lluís VII el Jove (1137-1180), que inclou la notícia de la conquesta de Barcelona per Lluís el Piadós (801) i que acaba amb l'establiment de la calendació pels anys de l'Encarnació (1180).

El tercer bloc està format per les diferents paritats del marc d'argent en lliures i sous entre els anys 1208 i 1223, juntament amb altres informacions sobre la moneda, i acaba amb l'equivalència entre la calendació per l'era hispànica i pels anys de l'Encarnació.⁴

[CRONICÓ BARCELONÍ I]

1. M. COLL I ALENTORN, *La historiografia de Catalunya en el període primitiu*, a "Obres de Miquel Coll i Alentorn. I. Historiografia", Barcelona, 1991, 34.

2. L. NICOLAU D'OLWER, *Sobre unes notes analístiques del segle XIII, en català i inèdites*, "La Jove Catalunya", I (1906), 4-6. Aquest text, ultra que fragmentari, és avui de difícil accés.

3. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, *Constitutionum et privilegiorum antiquorum liber* (ms. L-5).

4. En el manuscrit L-5, i immediatament després del *Cronicó Barceloní I* hi ha escrites unes notes annalístiques en llatí dels anys 1053-1213, que segons Coll i Alentorn tindrien un origen eclesiàstic. A més, en espais deixats en blanc per l'escrivà del cronicó, un altre autor del segle XV afegí una altra sèrie de notes annalístiques, també en llatí, dels anys 1135-1291. Ni les unes ni les altres pertanyen al *Barceloní I*.

- Anno DCCCLXXXV kalendas julii regnant Lotari, rey dels franceses, fo aseyada la ciutat de Barcelona de pagans e foren morts D cavalers ab en Borrel comte en Valès en lo loch dit Rivilans. E los lurs caps aportaren en Barcelona e per bareya gitaren-los en la plaza davant l'esgleya de Sent Just e de Sent Pastor. E aquel dia matex fo presa la ciutat.
- Anno Domini M° C° XIII° VIII° kalendas februarii fo presa la ciutat de Malorcha la primera vegada.
- Anno Domini M° C° XXXI° XIII kalendas augusti murí en Ramon, comte de Barcelona, qui Mayorca combaté.
- Anno Domini M° XC° IX° II^a idus julii fo deliurada la ciutat de Jherusalem.
- Anno Domini M° C° LX° II° VI dies d'agost murí en Ramon Berenguer, comte de Barcelona e príncep d'Aragó e Malorques, de Proenza, qui ls clautres d'Espaya trencà. E les ciutats d'Almeria, de Tortosa, de Leyda e de Fraga e Siurana e tots los castels qui són entorn lo flom d'Ebre pres.
- Anno Domini M° C° XXX° VI° murí Olleguer de bona memòria, bistbe de Terregona.
- Anno Domini M° C XL° VII° fo presa la ciutat d'Almeria per lo noble en Ramon Berenguer, comte de Barcelona, XV dies a la exida de vuytobri.
- Anno Domini M° C° XL° IX° IX kalendas novembre foren preses les ciutats de Leyda e de Fraga per lo dit en Ramon Berenguer comte.
- Anno Domini M° centesimo LIII° VI° kalendas decembri fo presa Siurana per lo dit comte.
- Anno Domini M° C° LXXX° VIII° lo segon dia de vuytobri fo presa la ciutat de Jherusalem.
- Anno M° C XL° VIII° II° kalendas januarii fo presa la ciutat de Tortosa per lo dit Ramon Berenguer, comte de Barcelona.
- Anno Domini M° C° LXXX° miyant lo mes de septembre lo sol sofí defaliment.
- Anno Domini M° XC° III° XIII dies a la exida febrer murí lo senyor en Berenguer, arcabistbe de Tarragona, lo qual aucís en Guillem Ramon de Muncada en Valès.
- Anno M° CC° XI° XVII kalendas augusti fo feta batala entre crestians e pagans a Húbeda; en aquel matex an X dies a exida de juyol fo presa la ciutat d'Úbeda.
- Anno M° C° XC° VI° murí n'Anfós, rey d'Aragó e comte de Barcelona.
- Anno Domini M° CC° XIII° murí en Pere, rey d'Aragó e comte de Barcelona e marquès de Proenza, a Tolosa miyant setembre.
- Anno Domini M° CC° XI° VI dies a exida de noembre murí en Pere Desirach, bistbe de Barcelona.
- Anno Domini M° CC° XXIII miyant vuytobri en ora d'ore nona fo terratrèmol en Barcelona.
- Anno Domini M° CC° XXIX VIII dies a la entrada de setembre lo senyor en Jacme, rey d'Aragó, ab comtes e ab molts nobles de la sua terra s'aquistà a la ila

- de Malorques ab CCXXXIII veles, e fo feta campal batayla entre crestians e saraïns e fo hy mort en Guillem de Muncada ab XXIII cavallers. E aquel matex an lo derer dia de deembre fo presa la dita ciutat.
- Anno Domini M° CC XXXV XII dies a entrant de setembre anà lo seyor archabistbe de Terragona ab la sua ost a la ila de Eviza. E aquel matex an IX dies a entrant d'agost pres lo dit castel e los sarraïns que y eren.
- Anno Domini M° CC° XXX° III° fo presa Buriana per lo senyor en Jacme, rey d'Aragó.
- Anno Domini M° CC° XIX fo presa Damia per los chrispians VI dies a entrant de noembre.
- Anno Domini M° CC° XXVI fo venuda la quartera del forment en Barcelona LVI solidos e la quartera del ordi XL solidos. E durà la carestia de la festa de sent Miquel tro a les meses valors primeres vinents.
- Anno millesimo CC° XXX° V° entrà la dona regina d'Ungria en Barcelona.
- Anno Domini M° CC° XXX° VIII° III dies a exida de setembre fo presa la ciutat de València per lo noble rey d'Aragó en Jacme.
- Anno Domini M° CC° XX° IX° III dies a entrada de juny lo sol sofí defaliment.
- Anno Domini M° CC° X° fo dat privilegi per lo senyor rey en Pere en Barcelona que negú en tot lo comdat no pogués vendre ne enpeyorar ne alienar sens consentiment del senyor d'aquela honor.
- Anno Domini M° CCL IX° fo gitada la moneda de tern en Barcelona lo dia de sent Bartomeu.
- Anno M° CC° LX° VIII° III dies a exida de noembre murí Clement, papa, qui primerament pres muler e ac fils, puys fo arcabistbe de Narbona, puys fo cardenal de Sabínia, a la dereria fo apelat al bistbat.
- Anno Domini M° CC° LX° VIII° el segon dia d'agost lo senyor rey en Jacme féu vela per zo que anàs en Oltramar e tornà lo segon dia de setembre en Aygües-mortes.
- Anno Domini M° CC° LX° VI° Karles frere de Ledovich, rey de Franza, pres Pola e Calàbria e Cicília e venzé en lo camp a Benavent.
- Anno Domini M° CC° LXXX° V° XI dies de noembre murí lo senyor rey en Pere, rey d'Aragó e de Cicília, a Vilafranca.
- Anno Domini M° CC° XC° V° VIII dies a entrant de noembre fo feta absolució del entredit que era en tota la seyoria del senyor rey d'Aragó per raó de la gerra que fo entre l'esgleja de Roma e el rey de Francha e el rey Karles, d'una part, e el rey d'Aragó de l'altre tansolament.
- Era de DCCCXXXIX regnant lo senyor Karles, emperador, en l'any de la ordonació sua XXXIII, regnà XLVII ans e tres meses, entrà Lodovic fil seu en Barcelona e gità d'aquí tot lo poble dels saraïns, lo qual regnà XXIII ans. Lotari regnà dos ans. Karles frere seu regnà XIX ans e tres meses.

Lodovic fil seu regnà VII ans.

Karles germà regnà XXXVII ans.

Karles de Bavera regnà IIII ans.

Otó rey regnà X ans.

Karles rey XXXII ans e tres meses.

Aprés la mort d'aquel no ageren rey per VIII ans.

Aprés regnà Lodovic, fil de Karles, XIX ans; après la mort del qual regnà son fil Lotari I an e VI meses.

Aprés regnà Uguet, que d'abans avia estat duc ma senbla aquel loc del regna, e regnà en França X ans.

Aprés la mort d'aquel regna Robert, fil d'el, e enclòs en carçre Karles e sos fils, que eren de liyatge de rey, e sech en lo regna XXXVI ans.

Aprés començà a regnar Anrich, qui regnà XXXIX ans VI mesos. Aprés començà a regnar Felip, fil seu, que la cura del regne tench XLIX ans. Aprés regnà Ledoy, fil d'el, XXIX ans, lo qual levat del mig començà a regnar Lodovic, fil d'el, jove, que regnà XLIIII ans. E de la festa de sent Jouan Bapteste entro al dia de sent Luch. En lo qual dia consel fo tengut a Taregona per lo senyor en Berenguer, arcabistbe d'aquí, ab tots los prelatz del seu arcabistbat, a consel dels quals e per manament [...] de Nostre Senyor fo establitz que fos escrit en totes les cartes per tot l'arcabistbat; lavors emperò curia l'any de Nostre Senyor MCLXXX.

En l'any de M CC VIII en lo mes de febrer valia lo march d'argent LI solidos.

En l'any de M CC^o IX el mes de març valia LII solidos. El mes d'abril e de mag e de juny e de juyol e d'agost valia march d'argent LI solidos. El mes de setembre, de vuytobri, de noembre, de deembre, de gener e de febrer valia marc d'argent LII solidos.

En l'any de M^o CC e X el mes de març e d'abril e de mayg valia LV solidos. El mes de juny e de juyol valia LVII solidos. El mes d'agost e de setembre e de vuytobri valia LVIII solidos e mig. El mes de noembre, de deembre e de gener valia LX solidos. El mes de febrer valia LXI solidos.

En l'any de M CC XI el mes de març, d'abril e de mag valia LXVI solidos. El mes de juny, de juyol, d'agost, de setembre e de vuytobri valia LXIX solidos. El mes de noembre valia LXXXI solidos. El mes de deembre, de gener e de febrer valia LXXXIIII solidos.

En l'any de M CC XII el mes de març valia XCVI solidos. El mes d'abril, CVIII solidos. El mes de mag, de juny e de juyol, VI libras. El mes d'agost, VI libras e VIII solidos. El mes de setembre, VI libras XII solidos. El mes de vuytobri, VII libras menys III solidos. El mes de noembre, de deembre e de janer, IX libras. El mes de febrer, XI libras. El mes de març, XII libras.

X dies a la exida de març fo escapsada la moneda de quaern per lo senyor en Pere, rey d'Aragó. E après valia march d'argent LXXXIII solidos. E azò fo en l'an de M^o CC^o e XII°.

IX dies a la exida de febrer en l'an de M CC^o XXI fo gitada la moneda de doblench per lo senyor en Jacme, rey d'Aragó.

IX dies a la exida d'abril fo dit e manat⁵ a tots los notaris que fos posat en cartes lo march del argent a raó de XLIII solidos. E azò fo en l'an de M CC XXII.

Lo segon dia d'agost aquel matex an fo manat als dits notaris que mesesen en les cartes march d'argent a raó de LXXXV solidos.

IX dies a la entrada de gener fo dit als dits notaris que fos mes en les cartes a raó de LXXXV solidos lo march del argent e que d'aquí avant no més ne menys.

Si vols saber era quant sia enadix a l'an de la Incarnació XXXVIII, e són eguals l'an e la era; e azò del temps esdevenidor. Mas del temps pasat tre de la era XXXVIII e fan eguals. Per estes comenza la era en la festa de Nadal.

5. *Mananat* en l'original.